

Anthony Mertens (1946-2009)

Geen criticus kon beter bewonderen dan Anthony Mertens, die zaterdag op 62-jarige leeftijd overleed. De recensies die hij jarenlang in *De Groene* schreef waren niet onkritisch, Anthony was een secuur en indien nodig streng lezer, maar het was altijd duidelijk door welke motor hij werd gedreven: door een vrijwel onuitputtelijk enthousiasme. Van sommige van zijn oud-studenten weet ik dat hij in de collegezaal niet anders was. Aan hoeveel jonge neerlandici heeft hij niet gedemonstreerd hoe liefde voor literatuur eruit ziet. *Lezen, man!*, de titel van de bundel waarin in 2006 een klein deel van zijn talloze kritieken en essays werd samengebracht, zegt het op twee manieren: als pedagogische aansporing én als verzaligde uitroep.

Cynisme, lauwheid, desinteresse – het was Anthony Mertens ten ene male vreemd. Sprak hij over geliefde romans of gedichten, dan was het alsof hij ze letterlijk proefde. Het water liep hem in de mond, meestal snel gevolgd door een glas bier. Want boven collegezalen en redactie burelen gaf hij de voorkeur aan het café, waar hij eindeloos en met onverminderde geestdrift over boeken en schrijvers kon praten.

Halverwege de jaren negentig verliet hij de universiteit en *De Groene*, en werd redacteur bij Querido. Hoe hij erin slaagde alle manuscripten te lezen die op zijn bureau belandden en ook nog eens de Nederlandse literatuur bij te houden, was menigeen een raadsel. Men onderschatte zijn gulzigheid. Uit eigen ervaring (want hij werd ook mijn redacteur) weet ik dat hij alles altijd grondig had doorgenomen. Zijn commentaar was steeds terzake en werd gedragen door een brede eruditie.

Als wetenschapper had hij zich bewezen met *Sluiproutes & dwaalwegen*, waarop hij in 1991 cum laude promoveerde. Aan de hand van het werk van Jacq Vogelaar worden in dit nog altijd behartigenswaardige boek de contouren geschetst van een 'liminale poëtica'. In het proefschrift ontbreekt de politieke dimensie en gaat het enkel nog om 'drempelteksten', maar met Vogelaar en enkele andere vrienden had Anthony in de jaren zestig en zeventig behoord tot de linkse rebellen in de Neerlandistiek, voorstanders van een 'materialistische literatuurwetenschap'. Tegen de tijd dat ik hem leerde kennen, was daar niet veel meer van over. Het politieke meningsverschil tussen ons, voorzover nog aanwezig, wiste hij uit met de genereuze constatering: jij bent een rechts-Hegeliaan, ik een links-Hegeliaan. En daar dronken we op.

Zes jaar geleden werd Anthony Mertens getroffen door een herseninfarct. Zijn moeizaam herstel heeft hij beschreven in *Zwaluwzieke* (2008), regel voor regel, alinea na alinea veroverd op zijn geteisterde lichaam. Het is een schaamteloos eerlijk en daardoor ongewoon aangrijpend boek geworden, één lange drempeltekst, doorsneden met gevoelige herinneringen aan zijn jeugdijaren. Dat Anthony een bevlogen essayist was, een man van grote welsprekendheid, wist iedereen die hem las of kende, maar wat hij in dit boek deed was iets nieuws. Alsof alles waarmee hij zich in zijn leven had beziggehouden opeens samenkwam: de hartstochtelijke, bewonderende lezer was een echte schrijver geworden. Helaas, zo weten we nu, van maar één boek. (NRC *Handelsblad*, 6-4-2009)